

sig vore det ej otänkbart att *teu* kunde betyda 'tio', nämligen om man antager att *e* stod för *ei*, ock att alltså *teu* betydde *teiu*.» Med bedömningen av r. 27 som icke stungen faller problemet.

Vilken tioårsperiod herr Johan verkat vid Norrlanda kyrka vet vi inte. Inskriften kan inte bestämt dateras, inte ens till århundrade. Korets uppförande i slutet av 1200-talet eller omkring 1300 är dock en terminus postquem för denna inskrift liksom för de andra två putsinskrifterna. Samtliga kan dessutom utan hinder vara senmedeltida.

153. Norrlanda kyrka

Litteratur: F 185, W 99. P. A. Säve, *Reseberättelse* 1864 (ATA), s. 117; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1923 (UUB), s. 91.

En runritning med rödkrita på släthuggen kalksten har funnits utvändigt i långhusportalen, till höger i omfattningen, 1,30 m ovanför tröskelns övre kant. P. A. Säve läste 1864 **faran**, O. v. Friesen 1923 **fapa** -, E. Wessén 1944 **fapa**. Vid mitt besök 1970 befanns inskriften mycket svår att urskilja i mängden av mer eller mindre diffusa bokstavsföljder, årtal (bl. a. 1741) och klotter. Den har synbarligen i det närmaste utplånats. Möjligen kunde runorna **fa** identifieras. Dessa teckens höjd är 8 cm; v. Friesen uppger »ca 4–5 cm höga typer; o. inskr. en gng ca 17 cm», vilket understryker osäkerheten i identifieringen. Någon tolkning har inte givits.

Norrlanda kyrka

På vällarna till den medeltida orgeln från Norrlanda kyrka, som Statens Historiska Museum förvarar (inv.nr 12.910) och 1953 lät rekonstruera (utom beträffande pipor och bälgverk), finns några 12–15 mm höga runor inskurna med det utseende som fig. 4 visar. Runorna upptäcktes av orgelforskaren C. F. Hennerberg, som i brev den 8.11.1906 (ATA) meddelade iakttagelsen till Adolf Noreen. Tecknen, som nu är svåråtkomliga, har först 1976 granskats av runolog.

På vardera av de fyra manualvällarnas baksida, någon decimeter från vänstra ändan, står en upp- och nedvänd runa, nedifrån räknat **fupo**. På framsidan av de tre nedersta pedalvällarna till vänster står, likaledes nedifrån räknat, **fup**, men dessa runor är rättvända; den ursprungliga, översta vällen saknas, den nuvarande är rekonstruerad.

Runorna ifråga, futharkens början, har således inte språklig innebörd utan är en märkning som för orgelbyggaren på ett siffermässigt sätt angivit vällarnas ordningsföljd.

Bertil Wester, *Gotisk resning i svenska orglar* (1936), behandlar utförligt Norrlandaorgeln. Han daterar orgelverket till »1400-talets förra hälft och inom denna tid sannolikt före 1430-talet». Orgelfodralets målningar är emellertid av tidig 1300-talskaraktär, och Monica Rydbeck håller för troligt, att orgeln i sin helhet är från 1300-talet.

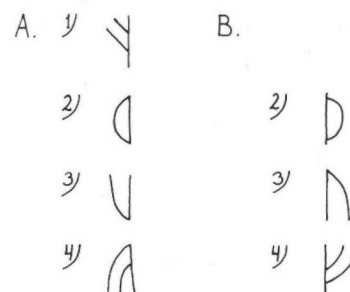

Fig. 4. Runor på vällarna till den medeltida orgeln från Norrlanda kyrka: A på manualvällarna, B på pedalvällarna.

Hörsne kyrka

Den äldsta bevarade delen av Hörsne kyrka är tornet, som under 1200-talets förra hälft fogades till en kärnkyrka med absidkor från 1100-talet, vars grundmurar påträffats under den nuvarande kyrkans golv. Det nuvarande koret och sakristian tillkom vid 1200-talets slut, långhuset under 1300-talets förra hälft.

Av sakristidörrens tre vågräta järnbeslag har två, de båda nedersta, samt dörningen en gång prytt den ursprungliga kordörren från senare hälften av 1100-talet. I det översta av dessa båda gamla beslag har konstsmiden slagit in sin runsignatur (G 155). Inskriften är uppmärksamrad redan av Georg Wallin (1737). Ett litet runristat gravstensfragment (G 154) funnet under kyrkgolvet i samband med en reparation 1861 och avbildat av P. A. Säve 1864 är förkommet och förgäves eftersökt 1922 och 1970.

154. Hörsne kyrka

Litteratur: F 134. P. A. Säve, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 138 f., samlingen S 170 II (konvolut 34) i UUB.

Avbildningar: Säve, teckningar i a. aa.

Gravstensfragment med runinskrift. Nu borta.

Den ende som har granskat G 154 är P. A. Säve, som i sin Reseberättelse 1864 under en teckning av fragmentet, fig. 5, redovisar det sålunda: »Runsten (fragm:t), 13 tum lång o. 3 Tum tjock, funnen år 1861 uti Hörsne kyrka under det gamla brädgolfvet derstädes, samt innehåller blott ordet eller namnet »Fullkvidr» o. runan * (=h). Flera delar af samma sten funnos ej under den fortsatta gräfningen.» Efter Säve har ingen sett till fragmentet. »Ej återf. 1922», noterar O. v. Friesen. Också 1970 eftersöktes det förgäves.

Uppgift om stenmaterialet saknas. Storlek ca 33×23×8 cm. Fragmentet utgör ett av den ursprungliga hällens hörn, av inskriften att döma det där gravtexten inletts. De bevarade resterna av inskriften står i två parallella rader med ett inbördes avstånd av ca 4 cm. Runornas höjd är 5–6 cm.

Inskrift:

fullkuipr : ... h - - - .

5

10

»Folkvid ...»